

Slekt og Data
Forbundet for Norske Museumsvenner
Forbundet KYSTEN
Fortidsminneforeningen
HIFO – Den norske historiske forening
LMK – Landsforbundet av Motorhistoriske kjøretøyklubber
Landslaget for lokalhistorie
Arkivforbundet
Museumsbanerådet
Norges Husflidslag
Norges Metallsøkerforening
Landsforeningen for Luftfartøyvern

Norsk Folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Heraldisk Forening
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk Jernbaneklubb
Norsk Kulturarv
Norsk Skipsfartshistorisk Selskap
Norsk Slektshistorisk Forening
Norske Akevitters Venner
Rutebilhistorisk Forening
Norges Linforening

Norges kulturvernforbund

9. mai 2018

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Høringsvar – høring av rapport fra ekspertutvalget som har vurdert nye oppgaver til fylkeskommunene

Det vises til høring om regionreformen og ekspertutvalgets forslag til desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene, med høringsfrist 9. mai 2018.

Norges kulturvernforbund takker for muligheten til å komme med innspill til høringen. Vi har her kommentert fremmede forslag i forhold til forvaltningen av kulturarv og kulturminner, som omtales i kapittel V i rapporten.

Norges kulturvernforbund er en paraplyorganisasjon for de frivillige landsdekkende organisasjonene som jobber med å ta vare på, og videreføre kulturarven vår, både de fysiske kulturminnene og den immaterielle kulturarven. Vi har i dag 24 medlemsorganisasjoner, med 2000 lokallag og 230 000 medlemmer. Dette høringssvaret er skrevet i samråd med og på vegne av Kulturvernforbundets medlemsorganisasjoner. Noen av organisasjonene har i tillegg sendt egne høringssvar for sine respektive felt. Kulturvernforbundet slutter seg til vurderingene og anbefalingene som der fremkommer.

Generell kommentar om kulturvernpolitikken

Målet for politikken knyttet til kulturarv og kulturminnevern, er at også fremtidige generasjoner skal få mulighet til å se, oppleve og lære om kulturarven vår. Dette forutsetter en anerkjennelse av kulturarvens betydning for samfunnet og oss som individer, og en politisk vilje til å ha mål og tiltak som sikrer ivaretagelse og videreføring av kulturarven – både den materielle og den immaterielle. **Dette må være et nasjonalt ansvar, og krever en offensiv og helhetlig kulturvernpolitikk.** Dette bør omtales både i Kulturmeldingen og Kulturminnemeldingen som Regjeringen har bebudet. Meldingene bør inneholde en analyse av dagens situasjon, kartlegging av utfordringer og mål for å sikre vern og videreføring av kulturarven.

De frivillige organisasjonenes rolle

De frivillige organisasjonene gjør en betydelig innsats med å ta vare på kulturarven vår og gjøre den tilgjengelig for alle. De forvalter viktig kunnskap, historiske eiendommer, bildesamlinger og arkiver. De viderefører kunnskap og tradisjoner, formidler historie og skaper arenaer for opplevelser, læring og næring. Det må legges til rette for frivillig innsats på kulturfeltet, med gode, forutsigbare rammebetingelser, tilskuddsordninger til frivillige organisasjoner på hele kulturvernfeltet, og full momskompensasjon. De frivillige organisasjonene har mye kompetanse og sterk folkelig oppslutning. De bør inviteres med i beslutningsprosesser både nasjonalt og regionalt, og ikke bare som høringsinstanser. Derfor er vår uttalelse basert på at Norge i fremtiden må utvikle en reell partnerskapsmodell mellom nasjonale institusjoner, fylkeskommunene og frivillig sektor. I dag er partnerskapet med frivillig sektor etter vår vurdering alt for dårlig utviklet. De frivillige organisasjonene er heller ikke nevnt i rapporten.

Kulturvernforbundets kommentarer til forslaget

Norges kulturvernforbund støtter en del av ekspertutvalgets vurderinger og begrunnelser, men har prinsipielle innvendinger mot andre.

Kulturvernforbundet har lenge påpekt behovet for å se helhet og sammenheng, tydeliggjøre sektoransvar og ha gode strukturer for samordning. Ansvaret for kulturarven er i dag spredt på ulike departement og forvaltningsnivåer, med svært ulik tilnærming og praksis, og med lite samordning eller innsikt i hva som skjer på resten av feltet. Det mangler i tillegg en overordnet strategi som ser kulturminnene og den immaterielle kulturarven i sammenheng.

Vi har også tatt til orde for at kulturarv må anses som en verdi og ikke bare en utgiftspost. Kulturarv har verdi for både samfunnet og den enkelte, og skaper identitet og tilhørighet, glede og læring. Den frivillige innsatsen er i seg selv et gode, og bidrar til aktive og inkluderende lokalsamfunn, god samfunnsøkonomi og bedre folkehelse. Kulturarv genererer også inntekter. Det tiltrekker turister, det danner grunnlag for næringstiltak og skaper arbeidsplasser. Dette fokuset tillegges stadig større vekt i andre land. Vi mener dette nå bør sterkere inn også i norsk politikk. Kulturarv og kulturvern skal bidra til verdiskaping, stolthet og bærekraft.

Norges kulturvernforbund mener derfor at en regionreform primært bør følges opp med en generell styrking av kulturvernområdet i fylkeskommunene/regionene, både med økte økonomiske rammer og med en styrking av kulturvernkompetansen i fylkeskommunene. Kulturvern- og kulturarv er et område som gjennom overordnede føringer bør gis en styrket prioritering. En forutsetning for en vellykket prioritering av kulturvernoppgaver er at fylkeskommunene viser vilje til og får økonomisk mulighet til å styrke sin kulturvernkompetanse. På dette feltet vil en åpen prioritering mellom kulturvern og andre prioriterte oppgaver lett føre til en generell nedprioritering av kulturvernoppgavene.

Ekspertutvalget viser i sin utredning til Oppgaveutvalgets retningslinjer for fordeling av oppgaver mellom stat, region og kommune. Tankegangen her er å desentralisere oppgaver der det bør være lokalt skjønnt og der forvaltningen bør være lokal. På kulturvernområdet mener vi det i hovedsak er og bør være en nasjonal kulturvernpolitikk som skal forvaltes også på region-nivå. Vi mener derfor at de foran nevnte retningslinjer fra Oppgaveutvalget ikke er tjenlige. **Det er viktigere å ha en god nasjonal politikk kulturvernpolitikk, enn at fylkeskommunene skal få flere oppgaver.** Vi anser det på den annen side som fordelaktig at kulturvernpolitikken administreres av fylkeskommunene i større grad enn tidligere.

En desentralisering av forvaltningen til fylkeskommunene kan gi mulighet til å føre en mer helhetlig politikk, med bedre samordning mellom sektor og det aktuelle forvaltningsnivå. En slik samordning har vært etterspurt også regionalt. Fylkeskommunene bør etablere en sterk enhet med kulturkompetanse, som får ansvar for både den immaterielle kulturarven og de fysiske kulturminnene, museer, arkiv og frivillighet, med tett kobling opp mot både plansaker og næringsliv/turisme. En slik forvaltning vil også gi økt mulighet til å knytte kulturvern og kulturarv til regionale prioriteringer.

Kulturvernforbundet og våre medlemsorganisasjoner vil gjerne ha tettere samarbeid med regionalforvaltningen, og ønsker at fylkeskommunene får en styrket kompetanse på kulturvernfeltet. Vi påpeker likevel at etatene fortsatt må ha en funksjon som nasjonal forvalter av kulturarven, med en mer rendyrket rolle enn de har i dag.

Norges Kulturvernforbunds hovedinnvendinger til Ekspertutvalgets rapport og konklusjoner

Vår prinsipielle hovedinnvending mot ekspertutvalgets rapport er at det mangler en analyse av hvordan nasjonale og regionale prioriteringer på sentrale områder skal forenes. På de fleste områder innenfor kulturvernområdet er det et åpenbart behov for å ha en overordnet nasjonal politikk. Dersom kulturvernpolitikken skal være basert på fylkeskommunale prioriteringer vil en nasjonal overbygging bli mangelfull og i verste fall helt fraværende. På kulturvernområdet vil en nasjonal overbygging gjennom nasjonal politikk, mål og planer være det som gir det beste faglige resultatet og som vil være den mest kostnadseffektive måten å gjennomføre f. eks et verneprogram for stavkirker, følge opp 2020-målene om tap av kulturminner mv.

Norges kulturvernforbund mener Ekspertutvalgets rapport viser en manglende forståelse for betydningen av en nasjonal kulturvernpolitikk på områder der den enkelte region (fylkeskommune) har et begrenset ansvar for og en begrenset kompetanse til å utforme en nasjonal politikk. **Det vil etter vår vurdering være en styrke for regionene å basere sin administrasjon på en overordnet nasjonal politikk.** Det innebærer at f. eks et konkrete kulturminner som er lokalisert i en av fylkeskommunene, som fredede bygninger, stavkirker osv. har en definert nasjonal rolle og betydning. Dette gjelder også den immaterielle kulturarven. Ekspertutvalgets forslag mangler en helhetsforståelse av feltet – at kulturarv og kulturminner har nasjonal betydning. Det fremlagte forslag gjør kulturarvpolitikken mer fragmentert.

Ekspertutvalget har foreslått at bevilgningene til det store flertall av institusjoner og frivillige organisasjoner innen kulturvernområdet skal inngå i et generelt rammetilskudd til fylkeskommunene der fylkeskommunene står fritt i prioritering av midlene til ulike formål. Norges kulturvernforbund mener en slik ordning vil være helt uegnet til å prioritere nasjonale hensyn som kulturvernpolitikken representerer. Konsekvensen av ekspertutvalgets forslag vil være en svært ulik forvaltning i de ulike regionene, og en systematisk nedprioritering av kulturvernområdet.

Utfordringer ved å delegere oppgaver og ansvar

Norges kulturvernforbund er innforstått med at dagens systemer på flere områder er for detaljert og byråkratisk. Detaljene i dagens system kan trolig forenkles med større selvstyre lokalt.

Innenfor rammen av en nasjonal kulturvernpolitikk ser vi derfor fordeler ved at enkelte virkemidler på kulturvernsektoren i større grad administreres av fylkeskommunene. Dette gjelder spesielt ansvaret for kulturminnefeltet, der de foreslåtte endringene representerer en videreføring av en desentralisering av fagkompetanse som allerede er gjennomført innenfor Riksantikvarens ansvarsområde. Vi slutter oss her til høringsuttalelsen fra Forbundet KYSTEN, Norsk Forening for Fartøyvern (NFF) og Fartøyvernssentrenes Fellestråd (FF). Men vi ser også en rekke utfordringer ved å delegere oppgaver og ansvar til fylkeskommunene.

Forskjeller mellom fylkeskommunene

Forbundet KYSTEN, NFF og FF påpeker flere viktige forhold i sitt hørings svar, som er verdt å bemerke. Dette gjelder blant annet erfaringer fra regionalforvaltningen av fartøy, som viser **store forskjeller mellom fylkene i forhold til forvaltning, kunnskap og interesse.** Men mens fartøyene kan flytte på seg til regioner med bedre forvaltning, har ikke faste kulturminner eller institusjoner samme mulighet. Uten en forpliktende nasjonal politikk på området, vil kulturarven være prisgitt regionale interesser og prioriteringer.

Økonomi

Tilskuddsordningene forvaltes i dag på en effektiv og helhetlig måte av etatene. Vi tror ikke det vil være mer effektivt å delegerer dette til fylkeskommunene. Det er gjort en undersøkelse i forhold til fordeling av tilskudd, som viser at pengene stopper opp i regionene. Den mest effektive ordningen er at tilskuddsforvaltningen samordnes sentralt, altså at tilskuddene gis via sentralledet til organisasjonene. Lokallagene har ikke tid eller ressurser til å søke og rapportere på tilskudd. Forslaget fra ekspertutvalget fratar de landsdekkende organisasjonene muligheten til å ta et nasjonalt ansvar. Kulturvernforbundet påpeker dessuten at informasjonsgrunnlaget for forslaget er svært misvisende. Når hoveddelen av tilskuddene fra Kulturrådet går til Oslo-området, så er dette i stor grad fordi mange landsdekkende organisasjoner har adresse i Oslo.

Høringssvar fra Arkivforbundet og Slegt og Data uttrykker også en sterk bekymring for hvordan de nasjonale målene – i deres tilfelle på arkivfeltet - skal ivaretas dersom ansvaret for tilskuddsmidler delegeres til fylkeskommunene. Tilskuddene er det viktigste virkemiddelet for å gjennomføre en nasjonal satsing på arkiv, og organisasjonene frykter at de foreslåtte endringene vil svekke arkivsektoren betydelig. Denne bekymringen gjelder feltet som helhet.

Prioriteringer

Flere av Kulturvernforbundets medlemsorganisasjoner er også bekymret for at kulturarvfeltet vil bli nedprioritert dersom fylkeskommunene får prioritere ressursene selv. Dette er en bekymring Kulturvernforbundet deler, spesielt når fylkeskommunene nå får større ansvar for store viktige områder som samferdsel og helse.

Kompetanse

En grunnleggende forutsetning for å lykkes med en regional forvaltning, er at fylkeskommunene bygger opp en tilstrekkelig kompetanse for å forvalte kulturarven. Det vil med andre ord være et stort behov for at denne unike kompetansen ivaretas både nasjonalt og regionalt. Det er svært viktig at fylkeskommunene får politiske føringer om og viser vilje til å bygge opp en sterk enhet med kulturvernkompetanse for å sikre at feltet ivaretas. Det vil ta tid å bygge opp denne kompetansen, og en slik endring må gjøres gradvis. De frivillige organisasjonene bør også brukes som ressurser på sine respektive felt.

En fortsatt nasjonal kulturvernpolitikk med særskilte bevilgninger over statsbudsjettet

Det er etter vår vurdering helt nødvendig at mål og retningslinjer for kulturvernpolitikken blir trukket opp av Stortinget gjennom behandlingen av stortingsmeldinger, statsbudsjettet og andre politiske prosesser. Disse mål og retningslinjer må også legges til grunn for fylkeskommunenes egen oppfølging av kulturvernpolitikken. Denne nasjonale politikken fastsettes etter en omfattende politisk prosess med høringer, drøftinger av ulikt slag. I denne prosessen skal og må fylkeskommunene og fylkespolitikkerne være en sentral deltaker. På viktige områder vil disse prosessene også klargjøre handlingsrommet for fylkeskommunal og kommunal tilpassing. På en del viktige områder har det videre blitt fastsatt nasjonale verneplaner f. eks for fartøyvern og tekniske og industrielle kulturminner. Det vil være naturlig at dette innarbeidede systemet videreføres og utvikles videre. Det må være en forutsetning at det er en nasjonal politikk, som er førende for regionalt nivå – og at det er et samspill med de frivillige organisasjonene. Det arbeides som nevnt nå både med en kulturmelding og en kulturminnemelding – og vi har nå en mulighet for å se kulturarv i en helhet – både sentralt og regionalt.

Som hovedprinsipp bør dagens system med øremerkede bevilgninger til de viktigste kulturvernformål videreføres. Ekspertutvalgets forslag om at regionene fastsetter de økonomiske rammene for kulturvernpolitikken vil ikke gjøre det mulig å føre en enhetlig nasjonal kulturvernpolitikk.

Nasjonale institusjoner som departement, Riksantikvaren, Kulturrådet og Arkivverket bør ha det overordnede ansvar for å administrere bevilgninger, følge opp nasjonale planer og ha en overordnet resultatkontroll.

Samarbeid med frivillig sektor

Norges kulturvernforbund mener det må å være et samspill mellom offentlig og frivillig sektor, og en fremtidig kulturvernpolitikk må omhandle dette. Dette vil være viktig både regionalt og nasjonalt. En helhetlig kulturvernpolitikk forutsetter også et tett og godt samarbeid med private eiere, museene, næringslivet og utdanningssektoren. Den nasjonale politikken må spille opp mot de nasjonale overbygningene vi har.

De frivillige organisasjonene gjør som nevnt en betydelig innsats for å ta vare på kulturarven vår og gjøre den tilgjengelig for alle. De forvalter viktig kunnskap, historiske eiendommer, bildesamlinger og arkiver. Derfor er vår uttalelse basert på at Norge i fremtiden må utvikle en reell partnerskapsmodell mellom nasjonale institusjoner, fylkeskommunene og frivillig sektor. I dag er partnerskapet med frivillig sektor alt for dårlig utviklet.

Hovedløsningen her vil være et samarbeid på nasjonalt plan mellom frivillig sektor og statlige organer som del av en samlet nasjonal kulturvernpolitikk. Dette vil være i samsvar med den samarbeidskultur som er utviklet på mange andre områder i samfunnet.

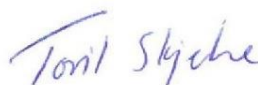
I tillegg er det i kulturvernpolitikken viktig å videreutvikle samarbeidet på regionalt plan som et viktig supplerende element.

Mvh

Jørg Eirik Waula

Styreleder
Norges kulturvernforbund

Toril Skjetne

Generalsekretær
Norges kulturvernforbund

Kopi:
Kulturvernforbundets medlemsorganisasjoner
Kulturdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Riksantikvaren
Kulturrådet